

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
GYULAFEHÉRVÁR (VÁR)
Telefon szám 16.

LAPTULAJDONOS
Az Erdélyi Róm. Kath. Irodalmi Társulat.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre — — — — — 8 kor
Félévre — — — — — 4 „
Negyedévre — — — — — 2 „
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Princeps pacis.

A béke nem erőtlenség, hanem az erők egyensulya.

Feltűnő, hogy a béke szavát nem a Nagypéntek borongós, véres alkonyatán, hanem Karácson éjjelén s a Husvét biboros, ujjongó estéjén hallatja az Evangelium. Az angyali Gloria s az angyali pax nem a Golgothán, hanem a bethlehemi jászol fölött csendül meg.

Az életkedvtől duzzadó, vágyaktól feszülő Kisded s az erejét visszanyert, győzelmes Krisztus az, aki békét emleget. Mert a béke nem ott van, ahol kavicsos sírok, hanem, ahol élet lüktet s energiák feszülnek. Krisztus bethlehemi jászoláról lelépve nem az erők megapasztását, hanem az erők harmoniáját meg hirdetni.

Valóban nem tesz szolgálatot a kereszténységnek, sőt rossz hirbe hozza, aki azonosnak vallja a lemondás tanával s az önmegtágadás elméletével. Ezeket a stoa hangsúlyozza különös erővel. Ha a kereszténység tényleg

csak meghunyászkodás, baromi türelem, elvonulás és zokogó világfájdalom, akkor joggal éri Nietzsche ócsárló szava: Dicse feige, zuckersüsse Bande! ez a gyáva, édeskes banda. De hát a kereszténység nem a lemondás vallása, noha sürgeti a lemondást is és nem merül ki az önmegtágadásban, noha az igazi nagy lendítő erők érvényesüléseért önmegtágadást is gyakorol.

Krisztus erő kifejtést és rendbe szedett öröket hirdet. Tiltakozik a centrifugális erők túltengése ellen, amelyek kiforgatnak belsőnkől s örvénybe sodornak.

De nemcsak hirdet és tiltakozik, hanem önmagában hordja a harmonikus öröket, nemcsak hangoztatja a békét, hanem őrzi is szívében. Ami jogérzet, életkedv, nyíltság, bátorság csak lakhatik igaz férfi szívében, együtt el Benne a szerénység, kimelet és áldozat érzületével. Mig mi több jóakarattal, mint sikerrel keressük a kifogástalan harmoniát, Neki utolérhetetlenül jól áll és jól sikerül minden: az irgalom és a korholás, nyílt szó és bölcs

hallgatás. Némásága többet mond hosszú szónoklatnál, tapintata megleti a találó, mentő, döntő szót a legelesebb helyzetekben. Bátor lelke átgyúrja a gyalázat és halál elriasztó valóságát vonzó értékke, s kiforgat értékükből divatos és kívánatos valóságokat. Harnack joggal írhatta: «... dass Christus das geadelt hat, wovor uns schauerte und das entwertet hat, wonach wir begehrten.»

Az a megragadó Krisztusban, hogy nemcsak beszél a békés boldogságról, hanem önmaga is boldog, békeséges valóság. Mert hiába minden szép szó, meleg ajánlat, hiába a barlang s a falú fölött vegigcsengő angyali ének, hanem lép föl mögötte a Béke embere. Amint hiába Szinnyei-Merse minden verőfényes képe, valamennyi együtt sem melegít fel egy didergő, rongyos nénikét s láttukra nem pattan fel a tavaszi rügy. Nem a festett nap, hanem a valóságos nap fakaszt életet.

Hiába Plato sok szép szava Achaiában, a tömeg nem mozdul meg, míg valóságot nem lát. Lélektana azt mutatja, hogy nem a ragyogó igazságok

Az első szünidő.

Új lakók érkeztek a főváros egyik ferencvárosi bérházába. Egy fiatal özvegy, kinek alakján a gond és szenvetés mély nyomokat hagyott és egy alig tíz éves bájos leányka, kinek szemében a derült ég mosolygott. Ha a keskeny folyosón megjelent, elgondolkozva nézte az udvaron játszó gyermekek vígadózását, ő maga soha sem vegyült közéjük.

Leleke a bércecs Erdély gyergyai falujában járt, ott a nagy kert sűrű orgona bokrai között, aztán átfutott a veteményesen, be a gyümölcsösbe, hol naponta vizsgálta, melyik fán lesz leghamarabb érett alma.

Kicsi lénye megrebben, mikor öntudatra ébred, maga körül csak kötömeget, füstös házakat lát. Nincsen semmi abból, mi eddig szép lelkének derűt adott. Egyedüli útja a közeli iskola, hol a jó nővérek között boldogan érezte magát.

Mikor leckéjét tanulva édes anyja mellé simult, sokszor megkérdezte: meddig kell nekik itt maradni, mikor mennek almát szedni? Ilyenkor a bánatos anya még jobban elhalványult, homlokon csókolta gyermekét és hallkan suttagta: ha megnősz és Isten segítségével tanítónő lesz belőled. És a kis Flóra a kapott biztatásra még buzgóbban tanulta leckéit és minden nap számálgatta, meddig kell tanulnia, míg Gyergyóba mehet.

Nyolc hosszú év pergett le az idő forgatagába, mire rövid ruhás gyermekből nagy leány lett, ki egy szép júniusi napon boldogságtól dobogó szívvel ölelhete át a sok nélkülözés és lemondástól korán megtört édes anyát, örömmel tartva eléje a jeles tanítónői oklevelet.

Édes jó Anyuskám! — kiáltott fel elragadtatva a leányka —, míg az anya hálás pillantást küldve az ég felé, örömkönnyeit törülgeti, — már mehetünk Gyergyóba, bár még ma mehetnénk oda!

Zokogásba fült szavak töltötték be a

kis szobát. Megjött a retteget pillanat, melyben tudomására kellett hozni Flórának, hogy ők Erdélyben is olyan hazátlanok, mint a fővárosban. Az a szép birtok idegen kezekben van, hogy édes atyja szerencsétlen vállalatai tették tönkre boldogságukat. Magukénak csak azt a kis sírboltot mondhatják, ott a falú csendes temetőjében.

Sokáig sirtak keserű fájdalomukban, míg az ifjú tetterő győzött a könnyekben, vigasztalón ölelte át édes anyját, hogy ne búsuljon többé: „lesz mit aprítani a tejbe”, állás után néz, órákat fog adni és ha most nem lehet, de jövőre Gyergyóban lesz ő tanítónő.

A szerencse kedvezett a szerény, de finom lelkű úrilánynak. A fővárosban több előkelő család gyermekének adott magán órákat. Mindenütt megszerették és érdeklődtek helyzete, körülményei iránt; pártfogásukat is felajánlották, hogy állami iskolához kapjon kinevezést.

A jóindulat nem volt csupán üres

Oberbauer A. utóda Budapest, IV. Váci-utca 41.
A legjobb hírnévnek örvendő és legrégebb egyházi szerak ruhák, zászlók, stb. gyára — Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

felé indul jóra való ösztönének erejével. Hanem hogy hősök jelenléte nélkül állandóan súlyedőben van. Szívesebben útszéli kavics, mint karrarai márvány, szívesebben kóró, mint sudár pálmá. A csillogó ígék nem sodorják magukkal, csak egy — a megtestesült Ige. Ezért kellett az isten-emberi élet, hogy végre emberséges élete legyen a tömegnek, ezért kell a békét hordozó Krisztus, hogy béke fakadjon a világban.

De ez a béke nem letiprásban, lemondásban, vérvesztésben áll, hanem az élet erőinek harmoniájában. Szövet-ségre lépni a halállal s a gyöngébbet térdre kényszeríteni, nem ez az igazi. Erre áll az ó-szövegségi szó: «Et delectabitur foedus vestrum cum morte et pactum vestrum cum inferno non stabit.» Is. XXVIII. 18. Ez a kipusztítása az ellenséges energiáknak igazolhatatlan törekvés. A világ békéje nem akkor köszönt be, ha Franciaország, XI. Lajos és Molière hazája egyetlen nagy temető, s Anglia, Morus Tamás, Newton, Carlyle és Newman hazáját német léghajók lövik rommá, amint másfelől a vére vesztett Magyarország, Szent László és Hunyadi János otthona vagy a végigrabolt, végigtiport Németország sem a béke ideális hajlékai.

Az élni tudó s egymás életét önzetlen örömmel szemlélő európai nemzetekben van az erők egyensúlya: a béke. Ezért el közöttük a pinceps pacis, a béke főséges embere.

beszéd (mint az mostan divat) Flóra 1915. szeptemberében útnak indult édes anyjával. A vonat a rég elhagyott, távoli Gyergyóba vitte őket; oda, hol tizenhárom év előtt először tiptegtek apró lábai.

Több szeretettel, nagyobb buzgósággal alig foglalkozott valaki az ártatlan csemetékkel, a jövő reményével, mint Flóra, mikor a kicsikék fogékony lelkébe az Istenfélelem és hazaszeretet áldott magvait hintette.

Naponként énekelte csemetéivel: „Hazádnak rendületlenül légy hűvé oh magyar” . . .

*

A buzgó és lelkiismeretes fáradságnak legszebb eredmény lett a gyümölcse. Flóra tanítványai ritka szép sikerrel vizsgáltak. Mikor az utolsó gyermek is eltávozott, hogy az arany szabadság boldog idejét, a nagy szünidőt kis szíve ártatlan örömeiben élvezze, a derék tanítónő is hálafeltlen sóhajtott fel.

Boldogan simult édes anyjához, hogy most már — életében először — teljesen neki szentelje idejét. Először érzi egészen szabadnak lelkét, hiszen eddig a jövő gondja nehezült rá. Most ettől már meg van mentve; van otthonuk, szerény, csendes, virágos kis házuk, kicsi kertcskékük.

A oláh kérdés.

Második közlemény.

A kulturális és gazdasági szempontokon kívül figyelembe kell még venni a társadalmi és vallási szempontokat is. Ezen a téren sok mulasztás terheli a magyar társadalom lelkiismeretét is, de az oláh intelligenciáét is. A társadalmi érintkezés Erdélyben nem tartozott a magyar és oláh intelligencia körébe. Eltekintve egyes kivételtől a két társadalom átlag egymástól visszahúzódott. Ha valaki a magyarok közül az oláhokkal barátkozott, azt renegátnak tartották a magyarok. Ha valaki az oláhok közül közeledett felénk, azt strébernek tartották az oláhok.

Ha a magyar intelligencia rendezett mulatságot, ünnepélyt, bált, arról távol maradtak az oláhok, s viszont távollétükkel tüntettek a magyarok az oláh mulatságok vagy ünnepélyek alkalmával. Néha megértették, hogy a rendezőség meghívta az intelligencia valamennyi tagját, nemzetiségi különbség nélkül és pedig névre szóló meghívóval. Azonban az ilyen ünnepségeken a nemzeti jelleg annyira túllőtt a célon, hogy a vendégek megint 5–6 évig távol maradtak hasonló ünnepségektől.

Igen nehéz helyzetben volt az is, aki pl. magyar állami tisztviselő léte oláh leányt akart feleségül venni. A férfit jó barátai ismerősei, rókónai igyekeztek lebeszélni tervéről. És be kell vallanunk, hogy ebben a lebeszélésben nagyobb szerepet játszott a gunyolódás, mint a józan ész. De ugyan ez volt a helyzete a leánynak is. Ilyen körülmények között csakugyan hősi elszántság kellett ahhoz, hogy a jegyesek házasságot kössenek.

A vendéglőkben, kávéházakban bár feltűnés nélkül, de azért külön voltak a magyarok és külön az oláhok. Ha hivatalos érintkezésről volt szó mindakettő pusztán

Szíve örömeiben együtt dalolhat az erdő családjával, élvezheti a szabad természet gyönyöreit a röpke pillangóval és mosolyoghat a gyöngyhalokkal játszó nap-sugárral.

És mikor a jól megérdemelt ártatlan örömeiket boldogan élvezi, megperdül a dob. Vészt jönlön, sürgetőn repül szét a hír: „mindenki meneküljön”.

Derült égből nem sujthat a villám váratlanabbul, mint ez a rémhír. Flóra kétszeresen érzi a fájdalmat. Nem tud hinni a szörnyű valóságban. Hogyan? . . . Most kelljen távozni és pedig azonnal; itthagyni mindent . . . Most mikor először boldog életében. A szomszédok, kik már szekerken ülve rohannak a bizonytalan idegenbe, őket is sürgetik, kériki tartanak velük, mert az ellenség minden pillanatban rájuk törhet.

Már alig maradt néhány ember a faluban, ezek az országúton igyekeznek, mikor Flóra édes anyjával szekerrel helyezkedett. Épen a templomhoz értek, mikor a temető fölötti hegyről egy vad oláh csapat, mint a fürgeteg gördült lefelé a meredek lejtőn. A halálra remült anya kétségbeesetten szorítja magához gyermekét, a kocsis pedig elkeseredetten csapott a lovak közé. Alig két kilométer távolság van már kö-

tult el az udvariasságtól, de szívében azt kívánta „bárcsak pusztulna te”.

Igy aztán mindig nyílt kérdés maradt az oláh kérdés még a társadalmi téren is.

Nem kedvezőbb a helyzet a vallási téren sem. Vallásilag az oláhok egyrésze görög szertartású római katolikus, más része görög szertartású szakadár. Már most a nép, mely nagyon hajlik a pietismusra egyik szertartásban sem nyeri meg szíve vágyának a teljes kielégítését. A szakadárak nem sokat zavarják a jó Istent imádóakkal. A görög szertartású katolikusokat úgy látszik a liturgia akadályozza a gyakori szentáldozásban, a gyakori szent mise hallgatásban. Liturgiájuk nem ismeri a szép májusi ájtatosságot, a kedves októberi vecsernyéket. Az olvasót is ha mondják — tőlünk tanulták — Most mi következik ebből? A pietismusra hajló nép nem talál elég táplálékot lelki szükségletének kielégítésére és így kielégíti ő maga saját felfogása szerint. Vajdahunyadon pl. csaknem negyed órán keresztül két egyszerű oláh asszony a barátok templomában szent Ferenc oltára előtt nem tett egyebet, mint letérdelt, felállott, le térdelt felállott, és ez tartott legalább is egy negyed óráig.

Mivel a keletiek nem sokat törődnek a lelkiekkel, közöttük megtérés ritkán fordul elő. A görög katolikusoknak nem kell és nem is szabad megtérni, hiszen ők is velünk együtt az igaz hiten vannak, de mert szertartásuk akadályozza őket a nagyobb lelki tökéletességre való törekvésben. Közülük sokan szeretnének ritust változtatni, ezt pedig nem engedik saját főpásztoraik, a püspökök.

Igy aztán elkeseredve, még a saját egyházukat is ott hagyják és lesznek felekezet nélküliek. Hát ez jobb? Videant consules! Mi volna itt a vezető?

Először is az oláh vezetőférfiak lássák be, hogy népüknek nagyobb hasznára van, ha magyarul is megtanul, mintha pusztán

zöttük, ha csak Isten meg nem menti, a veszedelem biztosan utoléri őket. A szegény beteges asszony már nem bírja a kocsi túlságos rázását, alétlan hanyatlak hátra.

Egy nagy kanyarulat elzárja őket az ellenség elől; szűk völgybe ereszkednek le és egy mellékvölgyre fordulnak pihenőt tartani. Flóra leszáll, hogy valamiképpen segítségére legyen édes Anyjának. „Vigyetek vissza” — esdekel az alig lélegző nő — tovább úgy sem bírök haladni. A jó leány szíve csordultig volt fájdalommal.

Valahonnét az esti harangszó kedves csilingelését hozta a szellő lágy fuvalma. A fáradt beteg figyelmesen emelte fel fáradt szempilláit s hallkan sutogta: imádkozunk édes gyermekem! Flóra oda térdelt a gyepre ágyalt-beteg mellé, fohászuk összeforr, imájuk a késő éjbe nyúlt, míg az álom erőt vett rajtuk.

Az anyát az örök álom ringatta el, hogy ébredése a béke hónapja legyen, hol nincsen többé baj és szenvedés.

Flórárt fegyverek vad csörgése ébresztte fel s egy kardél megszüntette nemes szívének dobogását.

Az édes otthon határában nyerte el a vértanú pálmát a régen vágyott első boldog szünidőben.

Tanítónő.

az oláh nyelv ismeretére utalva — kizárja őt a boldogulásnak egy jó nagy mezejéről. Azért igyekezzenek az iskolákban a magyar nyelvű oktatást is bevezetni. A hűség nyilatkozatoknak ez fog igazi tartalmat adni.

Másodszor szoktassák hozzá népiüket az okszerű és öntudatos gazdálkodáshoz. Tegyék intenzívebbé a gazdálkodást, akkor a nép is jobban fog fizetni.

A magyar társadalom pedig ne éreztesse az oláh közeledéssel szemben nem tetszését, hanem akinek őszinte szándékáról meggyőződött azt a keresztény szeretet szabályai szerint fogadja keresztény érülettel. Arra azonban ne törekedjék, hogy az oláh a magyarságba beolvadjon. Az oláhnak van két olyan tulajdonsága, ami csak ártana a magyar faji jellegnek. Az oláh nem edzett. Fáradtság munkára nincs ereje, nincs kitartása. Ez az egyik. A másik, hogy nem nyílt ellenfél. Ezt eléggé megmutatta a oláh hadüzenet. Oda át ugyan ügyességnek nevezik, de a történelem hitványságnak fogja nevezni mindörökre.

Végül az oláh papoknak azt ajánljuk, hogy törődjenek többet nyájuk javával, mint annak gyapjával. Ha a lelkek őszinte szeretete fogja őket vezetni, hisszük, hogy 20–30 év múlva meg lesz oldva az oláh kérdés.

Erdély védelme.

A német csapatok romániai hadjárata elsősorban is Kampf um den Futterplatz. Ha államférfiaink nem lesznek tulságosan szerények, városaink nélkülözölő lakosságának is jut a bő teríték morzsáiból.

A román terület elfoglalásával másodsorban kézi záloguk gyarapítását célozzák a német kormánykörök, az elvesztett-afrikai gyarmatok biztosítására.

Mellesleg talán reánk, magyarokra is gondolt a nagy vezérkar s meghálálja azon szolgálatainkat, melyeket 1914. év őszén Flandriában és Szilézia védelmében, 1915. nyara óta a Duna vonalon Kelet-Poroszsországra biztosítására teljesítettek zokszó nélkül a magyar ezredek. E hála minden szerénységünk és önzetlenségünk mellett is számot tartunk s nem engedjük elhomályosodni a keveset hánytorgatott, de elvitázhatalan magyar fegyvertényeket Németország oldalán s a német birodalom érdekében.

Egyet azonban nyomatékkal hangsúlyozunk: a romániai hadjárat igazában magyar feladat és magyar érdek. Augusztus óta kedvetlenül látjuk magyar fiainkat akár Vilna előtt, akár a Karsztón Triest védelmében. Jogunk és kötelességünk az otthonunkért való harc. Ezt nem valami módosítható törvénycikk, hanem a nemzeti élet elvülhetetlen codexe írja elő. S ha honi rögöt védhetünk, nem jutunk abba a kellemetlen helyzetbe, hogy rövidlátó és hosszúkezü szövetségesek, fosztogatás közben azzal vigasztalnak: „Köszönjék meg, hogy felszabadítottuk Erdélyt!”

Nem szeretnők, ha a jövő háborúiban is úgy alakulna a helyzet, hogy dandáraink mindenhová elérjenek, csak a magyar határ védelmére érkezzenek későn.

Aminthogy az sem kívánatos, hogy Erdély jövő határa a Kárpátok taraján húzódjék végig. Ha indokoltak tartjuk, hogy a német birodalom Kelet-Poroszsországra biztosítására előterül Kurlandot törekszik megszerzeni s a stratégiai határt legalább a Dünáig óhajta kitolni, nem kevésbé indokolt, hogy mi is tovább vonjuk meg a délkeleti magyar határt, legalább is ott, ahol a Kárpátok ormai szelíd lejtőkbe hanyatlanak alá a Havasalföld felé.

Kétszáz év előtt a magyar rendek történeti jogcímen sürgették a dinasztianál, hogy a magyar király terjessze ki fennhatóságát a korábbi szörényi bánágság területére, tehát az Oltól nyugatra elhuzódó vidékre. Bécs nem hajlott a rendek szavára. Kár, mert a stratégia igazolja a rendek óhajának jogosultságát. Nem ismételjük meg a rendek felterjesztését, hanem kívánatosnak tartjuk, hogy Magyarország stratégiai határául a Prut vonalat vivja ki egyszersmindenkorra s ezzel Moldvát a magyar korona birtokába vonja. Moldvában él 60.000 csángó testvérünk, arra vezet az út a Fekete tengerhez, nem szabad közelségét a nemzeti kereskedelemre kiaknáztatlanul hagynunk. Stratégiai szempontból pedig szerfölött kívánatos ezen országrész megszerzése, hogy elválasszuk az orosz birodalmat Romániától, nehogy a legközelebbi háborúban az orosz front meglepésszerűen — Orsovánál bukkanjon fel.

S ha még fokozottabb biztosítékot keresünk, most nyílik a háborúban s talán mindenkorra az utolsó alkalom megnyitni az útát Odessa és Kiew felé s talpra állítani Ukriaiát. Ha Oroszország ma megmenetheti, a háború után egész erejével nagy oroszra teszi, már csak konstantinápolyi terve miatt is.

A Prut vonalig kitölt előterünk, a szabad Ukrania s az otthon küzdő hadsereg maradandó biztosítékai Erdély védelmének.

Dr. Sz.

Haza jöttünk!

Írta: S. F.

I. Mindenkinek a lelke hasadt meg, amikor menekülni kellett. Ijedten szedte össze holmiját a legszükségesebbet s rebegve ásta, rejtgette, zárta el a nem vihető jóval többet.

Aztán menekült. Közben sokat nyomorgott, szenvedett. Éjszakázott s igen sokszor fázza, dideregve.

Ággódott nap-nap után, hogy vajjon mi is történik az otthon hagyott sok mindennel, amiknek megszerzése mellett úgy szólván majdnem élete járt le.

Keserő szívvel kíséregte a hosszú úton csikorgó szekérét. Amikor meg látta kellett, hogy ezt a kis holmit is a farszto út miatt igavonó állata nem bírja s belőle ezt is, amazt is el kell hagynia. Lelkének égető sebe még tovább hasadt. Reszkető kezével vette le szekéréől s ment tovább keserűen sirva, zologva. Szeme a könnyes emléléseken keresztül csak az egyedüli legjobb Isten látta. Ő volt minden reménye. Fájdalmait csendesen hordozgatta, viselgette. Számat vetett magával, hogy bizony ennek a mostani sok szenvedésnek ő is oka lehet, hiszen sokszor nem volt az Is-

tennek vallásos, buzgó, feddhetetlen életű gyermeke.

Fájdalmának súlyát lelkéről emelgette az a hazafias magyar érzése is, hogy e magyar földért szenvedni is kell, hiszen őseink is szenvedtek érte s ez a föld úgy maradt a miénk!

A menekülő nép lelkének ezen dicséretes megnyilatkozásáról magam tanuskodom, aki a vándorlás hat hetének több mint két harmadát köztük és velük töltöttem el.

Sokan mondták:

— Nem bánjuk, ha holmink odavesz is, csak legalább a házaink maradnának meg, hogy még egyszer haza mehetünk.

Megnyugszunk a veszteségekben s sok nyomorúságot is, csak az oláht legyőzhessük, hogy az a föld továbbra is a miénk legyen, ahol születtünk.

S mikor jött a hire, hogy fut az oláh kifelé, mindenki örömmel mondtotta:

— Azt se bánom, ha egy nap egyszer eszem, akkor sem maradok idegenben, haza megyek. A ház megmaradt. Ez elég nekem. A többire majd megsegít az Isten!

És akkor mondták e szavakat, amikor még nem igen akarta a hatóság a visszaköltözködést élelmészeti okokból megengedni?!

Hányan csúztak haza engedély ellenére is gyalog és ahogy lehetett, csak hogy ahol bőlesője ríngott, ott lehessen!?

Lehet-e a honvágyunk és az otthon szeretetének ennyire tiszta és szép megnyilvánulását megkérdőjelezni?!

Most Isten kegyelméből fegyvereink győzelmes nyomaiban itthon vagyunk.

Hazajöttünk. A vándorlásnak, a sok hányódásnak, vetődésnek vége.

Az a szegény menekült, aki mostan betört ablakokra, befestítet, megfosztott ajtókra, feltört és kiürített pincékre, feldult és kirabolt szobákra, megüresített csűrőkre jött vissza, panasz nélkül javítgat, rendezget úgy, amint lehet.

— Istenem, legyen hála neked, csak hogy haza jöhöttem!

De amikor azt kell megtudnia a szegény visszatért menekült egész sorának, hogy holmijának nagy részére tolvaj kezét nem is annyira az ellenség, hanem az itthon maradt falubeli testvér tette rá, az fosztotta ki sok mindenéből, akkor úgy-e bár nem lehet csodálkozni, ha abban a szegény családban határtalan a bosszúság, a harag, a keserűség?!

Hányan és hányan szedték meg magukat?!

Hol itt az igazi felebaráti szeretet? Hol itt az Istenfélelem? Nem elvetemültség ez? Lehet kapni szót az ilyen cselekedetek jellemzésére?!

Igaz! — történtek olyan esetek is, hogy az illetőt tisztán csak a mentési szándék vezette tettében, azonban azt mondhatni igen kevés számmal.

A mentők legtöbb része nem viszi vissza, hanem eldugja, elássa, vagy ha hallja, hogy a csendőrök jönnek kutatni, akkor meg kutba, patakba dobja, vagy meggyújtja, elhamvasztja a megmentett holmit.

Olyan családra is ráesett ez a folt, amelyik vallásos buzgóságáról híres volt.

Leírhatatlan az az óriási felfordulás és kavargás, amelyet ez a ragadós kezék ilyen uton teremtettek.

Lehet-e náluk a magyar föld taníthatatlan szeretetéről szó? Náluk, akik az oláh szóra rárohantak a kereskedésekre — aztán a magánházakra s magyarságukat már előlegben feladták?! . . . Minden kritikán aluli botrány, ami kiszivárog nap-nap után!

2. A lelkek nevelésén sokat fáradozunk, dolgozunk. Ez az idő igen szomorú, de egészen igaz meglátáshoz juttatott, aminőt soha se gondoltunk el!

Keserűen kell belátnunk, hogy székely népünk kemény rétegénél — a valóságoságot csak az alkalom hordozza! Az ilyen rabló rétegnél a vallásosság sohasem lehet lélekbe mélyedő meggyőződés! Akkor se, ha az illető mindennapi templomba jár, sőt ép ez e tetténél a legravaszabb és jellemtelenebb köppeney forgató és „árcos szent!”

Érthetetlen módon csúztak bele az árba ilyenek is a hitéletnek bizony (különösen a templomban ritka vendégek szeme előtt!) — óriási nagy kárára! . . .

Hiszen ilyen időben, amikor a lakosság nagy része sirva-riva, szívtépődeső jajgatások között hagyja ellakhelyét, hogy ilyen rablás meg ne történjék, ide nem kultivált vallásosság szükséges, hanem csupán egy picike emberi érzés! A csendőrség és az előjáróság vállalásai között kikerekedett formákból megállapíthatni, hogy az illetőkben ez is kifogyott!

Keresek pszichológiai mentő okokat is. Megértem azt, hogy soknak az idegen dolgokat vinnie kellett, mert a „puski” fenyegette. Megértem azért, mert ma akora lelket, amely inkább kész átszállani a más világra, semhogy máséhoz hozzányuljon, rosszat tegyen, hiába keresek!

De ha így is történt, miért nem jelentkezik most a nála levő idegen dolgokkal? Miért nem mondja el a kényszerítő körülményt s miért nem tisztítja meg magát azoktól?

Talán attól fél, hogy tolvajnak kerül ki? . . .

Lehetséges s bár ez badar felfogás (hiszen, ha el akarta volna tulajdonítani, akkor nem jelentkeznék; megtartaná, vagy megcsipetés közeledtével megsemmisítené!) — de ez őt még is menti. Azonban az ilyenek számát sem lehet jelentékeny fokra emelni. Nem változtatott a szomorú helyzetben!

Mindig marad a tétel: székely népünk itthon maradt (jelentős rétegben!) része gonosz lélekkel tolvajkodott! Olyan bűleget ejtett az általános székely becstelenségen, melyet az idő nyomott rá eljlesztés és egyben annál megszegényítőbb színben! Ki bujt a szeg a zsákból!

Hogy magyar honfiúságát oly könnyen hányta el magától ezért már a pásztorációt is okoztatott.

Mondjuk meg az igazat: népünknek speciell hazafias irányú nevelésében nem sokat tettünk. Nem dolgoztunk azon, hogy az Egyház mellett az otthon, a hazai föld fogalmát is szíve, lelke melegen fogadja be.

Az Egyháznak sokszor voltunk szónokai, de a faji szeretet, érzés és össze-

tartozandóságnak, annak a bérnek, melynek lábánál lendült ki először a bölcösköcs vett ölnökné anyánk, annál kevésbbé.

Most alkalom nyílt a nép hazafias Credójának felszendülésére. Az elmenekült részének magatartásáról már említést tettem.

Ezt nem írom a pásztoráció szépségére, hanem tisztán a nép ama természetes érzésének felébredésére, amelynek fájó lett és pedig természetesen üleg, megválni attól a földtől, amelyet ő annyiszor szántott, vetett, amelyen épített, egyszóval, amelyhez munkás élete annyira odanövekedett! . . .

A nép honmaradt rétegének azonban: ubi bene, ibi patria! Ez lett a gondolkodása! . . .

Hamar megbarátkozott az oláh uralommal. Nem volt az neki olyan teher és nyűg, amelytől alig várta, hogy megszabaduljon. Ha igen, akkor is talán azért, mert egy-egy puskatust kapott a hátára, vagy az oldalára.

Feladta könnyen magyarságát, az általános székely népjellem beszenyezésére. Sőt maga volt az, aki utat mutatott, aki képes volt, hogy az itthon hagyott hajlékok küzdő védőire orvul az oláhokat rávezesse! . . . Szégyenletes dolog, de megtörtént nem egnél. Azt se bánta volna, ha az „úr” örököké az oláh marad, csak-hogy megrakodhatott (összeseloptolt holmik!), csak-hogy ne üssék, ne verjék! . . .

E tekintetben a pásztorációnak igazán mulasztása volt.

Valakiből hazafias könnyen lehet fagni, míg vallást, jámbort csavarni a világért se. Senki se vetheti ellen tehát, hogy a pásztoráció amint valóságban, úgy hazafias nevelésben sem boldogulhatott volna ezekkel az elemekkel! Sőt én megfordítom az előbbi állításom folytatásaké: ha lett volna erős hazafias nevelésünk, e csunya esetek közeledte elé vallásos meggyőződés hiányában gátat kötött volna a büszke, acélos hazafias érzés! . . . Az az érzés, amely nem játszott volna oláh kézre a hazai elrejtett dolgokat, érdekeket! Az az érzés, amely a szennyes oláh kéz közül minden pressiója között is tiszta magyaros jellemmel került volna ki. Igen is az az érzés, amely nem árult és oláh uralom alá nem söpört, nem rabolt volna! . . .

Hogy e tolvajkodások ama reményben történtek, miszerint „Romania mare” marad az elfoglalt föld, melyben majd összeszedett dolgaikkal élnének büntetés nélkül, ezt az előbbi valószínű állításom után igaznak is merem mondani és biztosnak, hiszen ha arra gondolt volna, hogy jön majd a büntető magyar fegyver is, amely ugyancsak nem fogja csukott szemmel nézni az elmenekültek szomorú hajlékainak kirablásait, ez esetben nem mert volna így eljárni! Ilyen vallomást, hallottam is!

Az árulás és hazafiatlanság bűnének egy része (legalább is!) csúsztatható tehát a pásztorációra is.

Haza jöttünk. Vannak vidékeink, amelyek honi román keblekkel érintkeznek.

Mindig bizalmatlanok voltunk velük szemben, mert ők adtak okot erre. Most meg ez az alkalom egészen megmutatta nekünk, hogy bennük dédelgető karjaink között viperákat neveltünk fel.

Belénk haraptak congaudeáló oláh torokkál!

Fáj a seb a hálátlan gyilkos állattól, de a magyar büntető fegyver méregfogait kitöri állkapcsaiból! Hisszük azt is, hogy a román politikus Tiszának is tágabbra nyílt ezzel is a szeme! . . .

Haza jöttünk. Kinlódunk. Nyomorgunk. Nem fájna semmi, csak azt ne keltsen tudni, hogy az ellenség kezével együtt dolgozott falunkbeli székely testvérünk is!

Ezt nem tudjuk feledni! Nem tudjuk gyógyítani. Lehetetlen is!

A székely tiszta kézen, a büszke bérci jellemem soha nem gondolt s megbocsáthatatlan vétek, folt esett! . . .

*

Megjegyzés. Közöltük e cikket, bár nem írjuk alá minden állítását. Közöltük először azért, mert mi is ohajtjuk, hogy a bűn megtorlást nyerjen és a megbélyegzés igazán sujtassa azokat, kik arra rászolgáltak. Közöltük másodszer azért, mert a hibák nyilvános ismertetését ez esetben szükségesnek tartjuk azok gyógyítására. Közöltük végül azért, hogy az illetékes ténylezők is gondolkozzanak és aztán cselekedjenek a bajok helyre hozatalán.

Nem írjuk alá a cikket, illetve annak minden állítását először azért, mert a székely nép nagyobb része elmenekült. Az otthon maradtak száma az egésznek 10—15%-a lehet. Ennyit pedig a legjobb népnél is kell a megbízhatatlan elemekre számítani.

Másodszer az otthon maradtak sem voltak mind tolvajok, úgy hogy a százalék szám még kedvezőbb lesz.

Harmadszor sok olyan kárt is most az otthon maradtokra fognak, melyeket az oláhok követtek el, és ilyenkor a gyanú rendszerint általánosít, nagyit.

Negyedszer a cselekedetek erkölcsi megítélésénél sohasem szabad a teoretikus malícia mértékét egyszerűen ráhuzni a konkrét esetre. A keresztény erkölcs tan a cselekedetknél a conscientia subjective certat veszi zsinormértékül és ezt a mértéket a jó Isten hiteltesítette. Már pedig egy egyszerű székely embernek más a conscientia subjective certája, mint annak, ki az egész keresztény erkölcs tanát át tanulta és az életben annak aprólékos utasításait is megtartja.

Végül a bűn súlyosító körülményeinek kiszélesítése épen a károsult részéről nem indokolt. Hiszen a károsultak nem rekriminálják az oláhok által okozott károkat; természetesen találják, hogy az oláhok elvittek. És ha az oláhok mindent elvittek volna, nem is esnék szó érte. Most meg az ott maradt szegény emberektől egyszerre mindenki hősi áldozatokat követel. Az oláhokra ne legyen mentő körülmény, hogy az ellenség, tehát nem bántom, hogy elvitte, a székelyre pedig ne legyen terhelő körülmény, hogy ő itt maradt, hanem a justitiának megfelelően mondjuk, aki lopott, rabolt, az egyformán hitvány, akár oláh, akár székely volt is az. A javításra pedig nem tartom helyes eszköznek a több hazafiság hirdetését, hanem sürgetem a keresztény igazságok praktikus gyakorlatát az egész vonalon. A mi a közigazgatás csak káromkodással és sok mulatozással — még a háborúban is —

végzi dolgát, a míg a felsőbb körök minden egyházi törvényt és az erkölcsi törvényt is csak mások számára kívánnak, addig sem több hazafisággal, sem több csendőrel nem fogjuk megakadályozni az effajta fájdalmas elfajulásokat.

Szerkesztő.

A gyulafehérvári felnőtt leányok és polgári leányiskolai növendékek kongregációjának működése.*)

Kedves Vendégeink!

Beszámolót akarok tartani a gyulafehérvári felnőtt leányok és polgári leányiskola kongregációjának működéséről. Hosszadalmas nem akarok lenni, de tulságos röviden, felületesen sem végezhetek, a közép utat akarom tehát választani, hogy megfelelő tájékoztató képet nyújtsak kongregációnk munkájáról.

1901. óta létezzük. Gyűléseinket minden második pénteken d. u. 6 órakor tartjuk. Úgy látszik ez az idő legjobban megfelel mindnyájunk időbeosztásának. Az előző években sokat próbálkoztunk, míg végre megállapodtunk emellett. Így a tagok megjelenését nagyon könnyűvé tettük. Akik hivatalokban vannak elfoglalva még a d. u. folyamán is, azok is ezen időben megjelenhetnek. A polgári leányiskola kongregációja minden második csütörtökön gyűjti össze tagjait. D. u. 3 órakor már együtt vannak a III. polgári osztály tantermében. Egy kis munkával szép kápolnává alakítják; a Szűzanya szobra gyertyafény és szép virágok közt a legjobb édes anya szeretetével nézi örvendező kis leánykát, örül buzgóságuknak. Ők már annyian vannak, hogy a kongregáció otthon nem tudja befogadni. Mi még ebben a kedves igazi otthonban gyülekezünk; még egyelőre minket befogad, mert hisz a IV. polgári osztály bevezése után sokan itt hagyják városunkat. Bátran mondhatni, hogy a vidéki tagok száma fölveszi a versenyt a helybeli tagok számával. A helybeli tagok száma 19. a vidékieké 20. A gyűlések tárgya: elnöki beszéd, közös ima és ének, megbeszélések, indítványok. Havonként s a Szűzanya ünnepein közös szentáldozáshoz járunk. Minden tehetségünket oda irányítjuk, hogy a szent Szűzet minél jobban szeressük. Máriás gondolatainkat, szavainkat, tetteket is akarjuk nyilvánítani. Az igazi kongreganista élete a szavaknak és tetteknek szép összhangjában van. És mivel a szeretet tűz s a tűz átsap a közel fekvő dolgokra, mi is arra törekszünk, hogy másokat is megnyerjünk Máriának, a Szűzanya szeretetének.

A tevékeny szeretet-cselekedetekre mindig bő alkalom kínálkozott. Így most elsősorban a hadsegélyezés terén. Míg ajkunkon nem szünt meg a fohász hős katonáinkért, a győzelemért, addig ujjaink serényen forgatták a kötőtűt. Mindkét kongregáció saját költségén is szerzett be pamutot, de szívesen vállalkoztunk a helybeli Vöröskereszt egylettől felajánlott anyag feldolgozására is. Előkerülték a régi selyem bluzok, ruhák és sálak; szívesen adtuk, gyűjtöttük. Néha 10—15 darabból toldozgattuk össze a nyakvédőket.

*) Felolvastattam a dec. 8-ikán tartott ünnepélyen.

1914. decemberében színelőadást rendeztünk s ennek jövedelmét a katonák karácsonyfájára ajánlottuk fel. Az első háborús karácsony! . . . Mennyi könny és néma fájdalom! . . . Mikor ott láttuk az erős, edzett férfiakat a karácsonya alatt ajándék tárgyaikkal mellett, szóltan meghatótsággal, hogy fáj a lelkük! . . . Távolság a hazától messze idegenben ki tudja hol vannak mieink? . . .

A második háborús karácsony előtt szeretettünk a szegény gyermekek felé fordult 1915. év december 8-iki ünnepség bevételét karácsonyfajuk beszerzésére fordítottuk. Gyűjtöttünk nekik ruhaféléket is, amelyeket a tagok javítottak ki. Megmozdult a „vidék” is. Jöttek távollevő testvéreink csomagjai. S ő mily találékony a szeretet! A ruhaneműk mellé csatolták finom, saját készítményű süteményeiket, gazd'asszonyi ügyességüknek bizonyítékait.

Alig mult el a karácsony újabb tere nyílt tevékenységünknek. Újabb jelszó: Máriafalvára! Gyűjtésünk eredménye a vidéki tagokéval együtt 100 K. A Mária-falvai templom öröklámpájára szántuk, hadd hirdesse majd ott az oltár előtt a Szűzanya és isteni Fia iránt való szeretetünket.

A nyár folyamán több kirándulást rendezett a kongregáció. Szederleveleket gyűjtögettünk, melyet a hadsegélyező hivatalnak küldtünk el. A kisebbek a missió szakosztály érdekeit tartván szem előtt, az afrikai missiók részére buzogn szedték a sok gyógyfűvet, felkutatták értük az erdőt, mezőt, Istennek e gazdagon megáldott raktárait.

. . . S míg hazaszeretettől lángoló szívvel és lélekkel dolgoztunk, mindjobban jelentkeznek Erdélyben a német katonák, akik lerakódó helyeket csinálnak a békés állomásokon.

A határon egyre feszültebb lesz a helyzet és egyre ridegebb és bizalmatlanabb az érintkezés. Románia ujongva fogadja az orosz munióit s bizalmatlanul nyilatkozik. A hajlandóság meg van, a közhangulat is kedvező, csak a „mersz” hiányzik még! Ezt is meghozta aug. 27. az erdélyi betörés. Menekülő székely testvéreinkre rémes, jajsavas éjszakák és nappalok következtek. Aug. 28-án kocsit, gyalogösvényt csupa menekülőktől porzik. Orvtámadások a határ minden egyes részén nagyon készületlenül találnak. Mindenüket kénytelenek oda hagyni, csak életüket megmenthessék. A menekülők csoportjai, menekülő édes anyák 8—10 gyermekkel lerongyolódva . . . nagy a szükség mindenfelé!

Sokáig tétlenül, összedugott kezekkel nem bámultuk őket. Gyűlésre jöttünk össze, nagy szeretettel szegény testvéreink iránt. Új prézesünk lelkesítő szavai hangos visszhangra találnak lelkünkben; megindulunk az egész városban. Felosztjuk a városrészeket, gyűjteni kezdünk . . . Szól a csengő a zárda kapujában; egy kosár ruhával a kongreganisták . . . És ismét és ismét jelt ad a csengő, jó meleg kabátok, mindenféle ruhaneműk kezdenek gyűlni. A kongregáció otthonban helyezték el ideiglenesen. Szűzanyánk örömmel tekint a csomagokra és ismétli szent Fiának szavait: „Amiit egynek ezek közül cselekedtek, amit egynek, ezek közül a menekülteknek, annyi, mintha nekem tennék.” A ruhaneműk

gyűjtésével együttesen járt a pénzgyűjtés. 10 koronából 100, 100-ból kettő, négy ötszáz, 500-ból 800 K lett. A magánházaikon kezdtük. Elsősorban családunkban, rokonaink és ismerőseink közt. Aztán végig jártuk a hivatalokat, az egyházi és világi eljárókat. Nincs senki, aki elzárkózni előlünk, ahová bekopogtatunk mindegyik szívesen fogadnak és hozza mindenki adományát. Úgy a ruhák, mint a pénz, egy részét kiosztottuk. Könnyes szemekkel, zokogó szavakkal köszönik meg szegény menekülőket az alamizsnát, százaszoros „Isten fizesse!” A gyűjtésből tartottunk fenn még, a közeli napokban akarjuk hozzájuk eljuttatni, azzal az összeggel, mely most ezen diszgyűlésen befolyik. Úgy hisszük, hogy kedves vendégeink ismét nagyon segítettek vagy fognak segíteni a menekültek minél sikeresebb felszegélyezésében.

Különbösen is szíves tudomásukra hozzuk, hogy most még nem zárjuk be a gyűjtést, a közeli napokban főző, sütő, egyszerű házi edényeket akarunk gyűjteni. Mindnyájan hallottuk, hogy ilyesfélékben nagy fosztogatások voltak, s bizony most beszerezni még a legszükségesebbet is, nagyon sokba kerülne.

Beszámolómmal ezzel véget ért. Még nagyon sokról kellene szólanom, hogy kongregációknak teljesen hű képet nyújtsam. Töltekezünk az otthonban jó eszmékkel, s azokat akarjuk kivinni a rideg, közömbös világba. Nem csak létezni akarunk, hanem élni igazán eleven életet. Hála legyen Szűzanyánknak mindazokért a javakért, amelyeket kongregációknak adott. Ha valami érdemeset eddig tettünk, azt neki köszönhetjük. Az ő jó tanácsaival, pártfogásával haladtunk . . .

Áldj meg minket továbbra is szent Szűz, akik lilíomos zászlód alá gyülekezünk, áldd meg kedves vendégeinket, akik velünk együtt akarták e szent estét tiszteletre, Irántad való szeretetből eltölteni. Áldj, segíts és küzdj mi velünk! . . . „Ránk tört az ellen milliónyi haddal, Hogy szent országunk vadul összetörje. Ó törd meg az ellent égi hatalmaddal, S békíts ki minket „Békekirálynője” Békíts ki minket bűn nélkül fogantott királynő.”

Nos cum prole pria
Benedicat Virgo Maria!

Menekült a menekültekért.

Irta és előadta Szemlér Ferenc erdélyi menekült főgimn. tanár, a székesfehérvári katolikus körben.

Most nyolc hete éppen. Ha volt valaha sötétség, mely a legbátrabbak lelkét is a rémület iszonyával telítette, ilyen sötétség szakadt le ránk ama csöndes, csillagos augusztusi éjszakán, mikor váratlanul riadóztak a bekiáltottak az ablakunkon: „Meneküljetek!” És ha volt valaha emberi szemeknek mindenről lemondó szomorú pillantása, ilyen pillantással tekintettünk végig ulójára az édes otthon meghitt melegén, amelyben annyi esztendőkön át éltünk és dolgoztunk, sirtunk és megvigasztalódtunk, amelyet Isten jóvoltából egy élet számára nehéz munkával magunk-

nak és gyermekeinknek készítettünk. Minden kedves volt benne, mert minden a miénk volt. Mi szereztük, mi gondoztuk, mi gyarapítottuk és most el kellett szakadnunk tőle gyorsan és hirtelenül, a viszontlátás legkisebb reménye nélkül.

Ezzel az utolsó pillantással eltemetünk egy egész multat s ezzel a pillantással felve meredtünk bele a bizonytalan jövőbe, mert ez a jövő mint a vándor előtt az ismeretlen utak vak éjszakája semmi jóval sem biztatott s minden rosszal ijesztgetett.

És megkezdődtek a menekülésnek leírhatatlan isszonyatosságai. Szórol szóra megismétlődtek s beteljesedtek rajtuk a Jeremiás próféta sok ezeréves siralmai: „Örökségünk idegenekre szállott, házaink a külföldiekre. Bőrünk, mint a kemence-kiégést az égető éhség miatt. A csecsemők nyelve inyükhöz ragadt a szomjúságban. Kenyeret kértek a kisdedek és nem volt aki szegjen nekik”.

Azt mondják: nincs szentebb és magasabb pillanat, mint mikor egy gyermek születik a világra. Angyalok tapsolnak neki az égben s a föld szinte reszket túlárado örömeiben, hogy kulturát szomjazó rögeire az Isten gondolatának megint egy új letemetényese léphetett. És a mi menekülésünk alatt ki tudja hányszor kellett megismétlődnie annak a rettenetes tragédiának, hogy az éhező anyák hiába nyújtották kiapadt emlőiket síró csecsemőknek s a tehetetlen szeretet kétségbeesésével kellett nézniük gyermekük lassú haldoklását.

Éjszakák dermesztő hidegében, teherkocsik mélyén, országutak mentén és vasúti sínek között emberi életek születtek és emberi életek haltak meg és a kit önközül ezután Erdélybe viszen sorsa, imádkozva utazták, mert amerre lép, útját mindenféle sirok szegélyezik, ahol a nemzeti életnek dús gyümölcsöket ígérő virágos ágai hervadoznak.

A székely mese azt tartja, hogy a könnyek, amiket a fájdalmas szeretet ejtett, drága gyöngyökké változnak. Higyjék el, soha ezen a földön emberi szemekből az otthon, a gyermek, s a haza fájdalmas szeretetének annyi drága gyöngye el nem hullott, mint az erdélyi menekülés napjaiban. És ha én most ezekből a ragyogó gyöngyökből koszorút fonhatnék, koszorút, amellyel a mese csak az irgalom, szelíd-ség és könyörület királyi hőseit koszoruzza és ha keresném, hogy ezt a koszorút illő jutalmul kiéck adjam, hát tépelődés nélkül odátűzném nemzetem fenkőlt homlokára, mint legszebb jutalmát annak a megértő irgalmasságnak, mellyel szívéhez ölelte Erdélyből menekült inéges testvéreit.

De ha láncot tudnék kovácsolni mindabból a keserűségből, fájdalomból és jogosult haragból, mely a menekültek szívét vasabroncként szorongatja, ehhez a rabláncához szívesen odakötném a magyarságra éhes gonosz rablók seregeit, mert tudom, hogy megérdemelt rabságukból soha el nem szabadulhatnának.

Önök szórakozni jöttek ide. A nyugodt szív biztonságával hagyták el meleg otthonukat. Hallgatnak engem s a kíváncsi várakozás jóleső izgalmaival lesik a függöny fellebenését. De — édes Istenem — mi lenne itten? A tanácstalanságnak, a lelkek

gyökeréig ható ijedelemnek milyen sohanem sejtett bénasága venne erőt a földszinttől a karzatig mindeneken. ha az ajtókon át egy hivatalos hang váratlanul azt kiáltaná: „Jön az ellenség, meneküljete!”

Mondják, hová, merre futnának? Mit mentenének? Mi lenne önökkel? Mi lenne azokkal a gyermekekkel és öregekkel, akiket otthon hagytak s akik a biztos viszontlátás reményében ott maradtak? S mi lenne mindazzal, amihez egy boldogan lélt életnek ezer édes emlékével s lelketmegejtő szeretetével midannyian ragaszkodnak?

Ha szívük ezekre a kérdésekre meg tudja adni a feleletet s ha megüsztelő figyelmükre méltatták az eddig mondottakat, akkor, de csakis akkor, ám mérjék meg Erdélyből menekült testvéreik mindennemű nyomorúságát. Nemcsak testi nyomorúság ez, a hazátlanságtól, az éhezésig, de kiváltképen lelki is. Az evangéliumi szeretet finom érzületében a testi és lelki irgalmasság minden cselekedeteinek balsamával kell hozzá közeledniük, ha igazán és egészen gyógyítani akarjuk.

Ezt cselekedte a magyarság s ezt cselekedtek és cselekszik önök, Székesfehérvár nemeslelkű közönsége. De ezt és így kell cselekedniük továbbra is!

Mert ime, a sötét napok mára elmúlván, Erdély felszabadult s a hontalanokat emésztő vágy viszi és ragadja magával, elhagyott, kifosztott, rombadótt otthonuk felé. Ha hazatérnek, sírni fognak a romok fölött keserves siránkozással, de mert a hazai rögnek munkára hívó ereje minden földi erőnél hatalmasabb, ez az erő megihleti majd a hazatérteket s a szívekben és a romokon bizonyára egy új élet gazdag virágai fognak kisarjadni.

Ezt a serkenő életet, a nemzeti lét megtépett fájának ezt az újra fejlődni akaró erős hajtását kell önöknek minden áldozatrakész szeretettel ezután is segíteni és támogatni

Mert ha a nemzet bőkezű irgalmassága fölépítette a Kárpátok elpusztult falvait északon: sokkal inkább fel kell építenie Erdély rombadótt falvait keleten, mert ha eddig nem tudtuk, a gonosz oláh rablótámadásából megkellett tanulnunk azt a megdönthetetlen történeti igazságot, hogy Erdély az a saroktő, amelyen a magyarság nemzetentartó hatalmas élete nyugszik s hogy elveszett ez az ország s pusztulásnak indul, ha Erdélyt ezután is gyöngyölni, erős magyarságából továbbra is kiforgatni s így a haza testéből lassan-lassan elszakítani engedjük . . .

De nem folytatom . . .

Két év óta a vén Európán végig az emberi hősiesség s az emberi gonoszság mindent emésztő nagy tüzei égnek s önök itt e házbán, a művészetek oltárán ma szintén tüzet gyujtanak. Ama nagy tüzek odakünn milliók vérét és milliók könnyét kéri áldozatul. De áldott, ezerszer áldott ez a tűz, mert az irgalmas könyörület, magyar lelkek testvéri szeretete gyujtotta meg, hogy enyhület szálljon be általa mindnyájunk szívébe: a jötté jutalmazó tudatának enyhülete az önök szívébe, akik meggyújtották s a reménynek s egy boldogabb élet erős bizodalmanak enyhülete azok szívébe, akiknek meggyújtották.

Köszönet hát érte, hogy meggyújtották. S ha már meggyújtották, ne engedjék egyhamar kihavadni. Hadd világítson fényével minél tovább és minél messzebb a hazájukba vándorlók küzdelmes utjaira.

Mert mi hacsak egy szikrát is, de vinni akarunk magunkkal ebből a szent tűzből s bizony mondom, ha majd Erdély völgyeiben megint megindul az élet s benépesülnek a falvak, ezzel az innen elvitt szikrával lángrobbantjuk a hálának el nem alvó szent tüzeit. Ama nagy tüzek odakinn el fognak havadni, de ezek a tüzek: az irgalmas könyörület tüze s a hálának tüze Erdély bércei között nem fognak kiadulni soha s én hiszem és bízom benne, hogy ennek a két tűznek meleg izzásában egyesült erővel a magunk, gyermekeink s késő nemzedékek számára megkovácsoljuk az egymást szerető, egymást megértő, egymásért élni, áldozni és halni kész magyar együttérzés és testvériség szét nem szakítható, örökre erős vaspántjait.

Zemplén tanár utolsó találománya.

A nagyszabeni győzelem előtt történt. Staabs vezérkarából egy tüzérfőhadnagy érdeklődött az erdélyi szénmedence termelő képessége iránt s melegedett bele a magyarokkal szőtt eszmecserebe. Bizalmas tárgyalás közben titoktartás terhe alatt használta a német tüzérség egy legújabb használatos műszerét, a Schallmessert, melynek segítségével az ellenséges üteg állása méternyi pontossággal megállapítható. Az új találománya segítette a németeket arra, hogy csak a Duna fronton négy hónap alatt 28 ellenséges üteget löjjenek porrá.

A magyarok csodálták a német szellem találékonyságát s az adott szóhoz hiven halgtattak.

Sópkéz Sándornak a műegyetem ezidei megnyitó ünnepélyén Zemplén Győző fölött tartott emlékbeszéde felszabadít azonban a titoktartás kötelezettsége alól. A beszédben t. i. a következő érdekes részlet volt hallható: Zemplén „találékony, kutató szelleme a háború fizikai fáradságai és nélkülözései között sem hagyta pihenni. Érdekes megfigyeléseivel és kísérleteivel megállapított egy eljárást, a mellyel az ellenséges ütegek helye az ütegek hangjának három helyen való megfigyelésével megállapítható. Úgy hallom, hogy a mikor az olasz előnyomulás alkalmával hős csapatunk betörték Észak-Olaszországba, az ágyúállásokat nagybőrára ott találták meg, a hova Zemplén Győző azokat saját térképén, kísérleteinek alapján berajzolta. A központi hatalmak hadseregének költelékében ma már külön csapatokat (Schallmesser-Truppe) szerveznek, a melyek ezzel az eljárással — bizonyára nem is tudva, hogy ez az eljárás Zemplén alkotása — állapítják meg az ellenséges ütegek helyét.” (Term. Közlöny, 1916. 686. l.)

A titokzatos német műszer tehát magyar ember találománya, azé a magyar emberé, aki nagyon fiatalon, negyedéves egyetemi hallgató korában vitába szállt az angol akadémia tagjával, Burburyvel a ki-

netikai gázelmélet fölött s a vitában meggyőzte az angol tudóst, — azé a magyar emberé, aki a robbanásszerű folyamatok fölött megindult fizikai eszmecsereben Nyugat-Éropa legkiválóbb természettudósaival szemben egy rövidke értekezésben a saját elméletét vitte győzelemre. Ez az erőteljű duzzadó, élénk szellemű, vonzó előadás, világhírűvé vált fiatal professor azután, mikor harmadikévé a magyarság becsületeért és életeért hadba szállt, a kathedrát odahagyva, az egyetemi tanácsnak, ifjú hitvesének, özvegy édes anyjának, öt csöppnyi gyermekének marasztaló szavát hallatlanba véve írtet oda, ahol babér terem s a halál árát. Künn maradt addig, míg az asiagói fensziken egy olasz srápnél össze nem roncsolta ifjú testét 1916. július 29-én. Halála a jelen rövid mértékével mérve pótolhatatlan veszteség a magyarra az évezredes nemzeti történelemben illesztve élete-halála elévülhetetlen emlék, örökös kútfejé nemes buzdulásnak, bátor férfiaságnak.

H I R E K.

— **Püspök urunk** karácsony napján tartja az ünnepi nagymisét, pápai áldással. A délutáni vonattal Budapestre utazik, hogy a koronázás szertartásain résztvegyen.

— **Soóthy Gyula** kanonok az egyházmegyei hitbuzgalmi társulatok szervezése és vezetése körül kifejtett buzgóságának elismerésül a b. e. Kóródy Péter halálával megüresedett kaptalani praelatusi címet kapta.

— **Vezér László** dr., a szt. József-füvelő intézet igazgatója, szentszéki tanácsosa, Magdó Mihály, marosújvári plebánus, a tordaaranyosi esperesi kerület alesperesévé nevezetett ki.

— **A XII. számú püspöki körlevel** kegyeletes szavakban emlékezik meg b. e. I. Ferenc József szép életének méltó befejezéséről. Főpásztorunk részben azért, mert a haláleset alkalmával Bécsben tartózkodott, részben még mindig súlyos hadiállapot miatt, mely hívei nagy részének visszatérését akadályozta és a velük való érintkezést majdnem lehetetlenné tette, nem bocsáthatott ki részletesebb rendeleteket; de meg volt győződve, hogy a szétszórta hívek is, a már hazatért papok is, mindannyian eleget tettek a hála és kegyelet sugallta kötelességnek. Mindenütt megszólaltak a még megmaradt harangok, hirdetvén a nemzet gyászát annak a jóságos atyának elköltözése fölött, aki oly hosszú időn át vezette bölcsen és szeretettel; mindenütt megtartott az ünnepélyes gyászistentisztelet és az ifjúság jelenlétében az emlékbeszéd is. Ezzel kapcsolatosan imádságra buzdít királyi utódjának koronázását megelőzőleg. Elrendeli, hogy a harangok a koronázás napját megelőző estén hirdessék a fontos és örvendetes eseményt; a koronázás napján ahol a hatóságok és tanuló ifjúság jelenlétében ünnepélyes istentisztelet tartható, a „missa votiva solemnitas de Spiritu sancto“ (Gl. oratio unica cui addatur collecta pro rege Cr., Praef. de Spiritu sancto (In Pentecoste) Communic. Nativ. Domini, col. rub.) veendő és a Canonban ezután ezen szavakkal történjék a megemlékezés: „pro Rege nostro Carolo.“

— **Gyárfás Tihámér temetéséről** a következő értesítést kaptuk. A tegnap temetjük el Besztercebányán szegény Gyárfás Tihámért. Szélys Dénés brassói tanár a néhaiak jóbarátja volt velem; együtt képviseltük az egyházmegyét a temetésen. Meghatva álltunk a derek ember, a nem hétköznapi intelligens és tudós pap ravatalánál, mi, akik tudtuk hogy szegénynek tragikus végét az oláh invázió okozta. Sokat szenvedett szörnyű betegségében. Nővere mondja, hogy az anyagsere megszűnt volt a betegnél, ugynevezett „miserere“-je volt. Betegségében többször gyónt és áldozott; halálát ugyan nem várta, de lelki békével távozott az örökkévalóságba. Temetése imponánsan szép volt. Havran felszentelt püspök temette nagy asszisztenciával; a kispapok kara gyönyörűen énekelte a latin gyászszövegeket. Ott volt a temetésen a kir. kath. főgimnázium tanári karával együtt az egész ifjúság és élén a nagyprópostal igen sok pap. Egy stilszerű, elegáns élethez, stilszerű gyászpompá. R. I. P.

— **Viaszgyertyák használata.** XV. Benedek pápa Ó Szentsége 1916. október 25-iki elhatározásával jóváhagyta a rítusok kongregációjának a magyarországi egyházmegyék részére adott engedélyt, hogy a háború tartama alatt a szent áldozat bemutatásánál oly gyertyákat is használhassanak, melyek a viaszon kívül más alkotórészeket is tartalmaznak. Gyulafehérvár, 1916. december 1.

— **Papszentelés.** Főpásztorunk folyó hó 21-én és 23-án szentelte diakonusokká illetve áldozó papokká Fr. Máté Benvenutus és Fr. Genszky Lukundian Szent Ferencrendi teológusokat.

— **Orgona vizsgálat.** Marosillyén a román. kath. templomban „Angster József és fia“ cég által három évvel ezelőtt pneumatikus (csőrendszer) kivitelben felállított négy zengő változat (Principal 8' Bourdon 8' Salicional 8' zergekürt 4') és egy Oktáv-copulával, Forte és kiváltóval bíró orgonát Főtisztelendő Pálffy János plebánus ur jelenlétében megvizsgáltam.

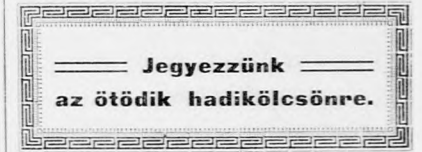
Ezen dispositióban minden egyes mutatást a legelső hangtól a legfelsőig chromatikusan menetenben vizsgáltam meg; tekintetbe véve az intonálást, hangolást és a jellemzősátságát. Megjegyzem, hogy a hangolás a = 870° szerint történt.

Minden egyes regiszter művésziessé van intonálva és családiaság hű jellegzetet mutat az egyes változatok kifogástalanok, eltekintve attól, hogy 3 évi használat után egy néhány síp a helyéről kijött és néhány felesreltetett (pl. az F helyén Gisz — a D helyett Fisz stb. volt) ennek oka csak abban keresendő, hogy az orgona belsejében ügyetlen, nem szakavatott kezek babráltak! ezen furesa és kellemetlen körülményen azonban ott a helyszínen azonnal segítettém.

A játékmódor ruganyos és könnyű, szóval a gépezet és annak működése elsőrangú kivitel. — A fuvó is teljesen megfelelő és zajtalanul működik. — Végül kijelentem, hogy Angster orgonaépítő cég ezen esimes kis művével nemcsak minden tekintetben kitünő művet hozott létre, hanem a maga szerződési kötelezettségének is lelkiismeretesen eleget tett s így az orgonának végleges át vételét nyugodt lelkiismerettel ajánlom. — Marosillye, 1916. dec. 15-én. Resch L. György székesegyházi karnagy.

— **Kis Pajtás.** A Regnum Marianum e kitünő gyermeklapja nagyszerű paedagogiai érzékkel egyesíti a kellemest a hasznossal. Cikkei amily bájosak és érdekesek, ép oly tanulságosak. Legújabb számából kiemeljük: Somorjai Gombos meséjét a lusta emberrel. G. Miklósy Ilona szociális leányregényét Halászek Marikájáról. Gombos Albin földrajzi és természetrajzi ismeretekben gazdag érdekes regényét Hajas Muki tengeri kalandjáról. Kozma Imre háborus történetét. Kis Pipin tábori levelét az erdélyi frontról. Pattogó versikék, kispajtások tárlata, ezermesterkedések s tréfas apróságos tartikják a gazdagon illusztrált számot. A kiadói hivatal kívánatra küld mutatvány számot. Egész évi előfizetési ár — 20 szám — 4.— K. Szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, VII. Damjanich-u. 50. sz. alatt van.

— **„A Negergyermek“** Ifjúsági Missiósnaptára 1917. Ára 30 fillér, postával 36 fill. Megrendelhető a Kláyer Szt. Péter Társulata irodájában: Budapest, VIII., Mária-utca 23. I. em. és Kláyer Szt. Péter Társulata leadó-állomásán: Nagybeccerek, III., kült. 188 és Temesvár—Gyárvaros, Páva-utca 15 II.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

R. M. Galgó. A levélposta lassan jár. A kérdezett otthon van. Hogy meddig marad otthon nem tudjuk. Azonban azt hisszük, hogy állandóan betegek mellett marad.

V. I. Marosújvár. Az üdvözlötet hálással köszönjük szívből viszonzozzuk. A kongregáristáknak is boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk.

M. Imre. Görgénszentimre. A lapot megindítottuk. Szíves üdv. Reméljük, hogy a romlást és pusztulást komoly munkával mindentűt kitudjuk javítani.

Paris L. Arad. A kért számokat utnak indítottuk. Az újság ügyet is kérése szerint fogjuk elintezni.

Tabori posta 363. Azt hisszük eddig minden rendben van. Kissé nehéz a közlekedés.

Olvasóinknak, munkatársainknak, jóakaróinknak és ellenségeinknek is békét hozó boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk.

Katholikus családok lapja!

„ÉLET“

Képes heti folyóirat. Előkelő színvonalon szerkesztett szépirodalmi képes lap. Nem hiányozhatik egyetlen katolikus intelligens család asztaláról sem. Szerkeszti jeles katolikus írók gárdája élén Izsóf Alajos. Előfizetési ára egész évre 20, félévre 10, negyedévre 5 K. Szerkesztőség és kiadóhivatal, Budapest, VII., Damjanich-utca 50. Jó lélekkel ajánljuk a változatos tartalmú, aktuális képekben gazdag folyóiratot közönségünk figyelmébe s támogatásába.

Egyházi nyomtatványok jegyzéke.

A főtisztelendő papság becses figyelmébe ajánlja raktárát következő nyomtatványok- és cikkekben:

Januári Relációk.

- I. sz. Reláció Apographa et tabellaris conspectus Matricularum. rsz. 365.
 II. sz. Reláció: Kegyescéli adományok. rsz. 366.
 II. sz. Reláció: U. ez. esp. részére. rsz. 367.
 III. sz. Reláció. Az elmúlt évben tett új alapítványokról rsz. 368.
 IV. sz. Reláció. Az elmúlt évben szerzett új ingatlanokról. rsz. 369.

Februári Relációk:

- V. Reláció. Ehez tartoznak:
 1. Pénztári napló, küli, rsz. 370, ive 6f. ugyanaz beliv, rsz. 370b. ive 6 f.
 2. Rovatos kimutatás az egyház jövedelmező alaptökeiről kül- és beliv rsz. 371 k. és 371 b. ive 8 f.
 3. Leltár, kül- és beliv rsz. 372, 372b. 8f.
 4. Kimutatás az év végén vagyoni állapotról kül- és beliv rsz. 374-b. 10f.
 VI. Reláció. Nyugdíjalap, kisegítőalap részére szóló befizetések, rsz. 375 6f. (Csak esperesek részére.)

Márciusban Reláció nincsen előírva.

Áprilisi Reláció.

- VII. Reláció. Papi húsvéti lelkigyakorlatokról szóló jelentés. rsz. 376. 6 f. (Csak esperesek részére.)

Májusban Reláció nincsen előírva.

Juniusi Relációk.

- VIII. Reláció: Első áldozásról s a húsvéti időben végzett gyónásokról szóló kimutatás. rsz. 377.
 VIII. Reláció: (U. e. esp. részére, rsz. 378.)
 IX. Reláció: Tavaszai koronagyűlés jegyzőkönyve. rsz. 379. (Csak esperesek részére.)

Juliusi Relációk.

- X. Reláció: Iskol. szóló jelentés. rsz. 380.
 X. Reláció (B. I.): Fiúgyerm. isk. kimut. Esperesek részére rsz. 408.
 X. Reláció (B. II.) Leánygyerm. isk. kimut. Esp. r. rsz. 409.
 XI. Reláció: Hitoktat. szóló jel. rsz. 381.
 XI. Reláció: U. e. esperesek r. rsz. 382.

Augusztusi Reláció.

- XII. Reláció: Kath. egyesületekről szóló jelentés. rsz. 383.
 XII. Reláció: U. e. esperesek r. rsz. 384.

Szeptemberi Reláció.

- XIII. Reláció: Plebániái schematismusi adatok. rsz. 385.
 XIV. Reláció: Szerzetesházak schem. adatok. (Csak házfőnökök r. rsz. 386.)

Novemberi Reláció.

- XV. Reláció: Őszi koronagyűlés jzkv. Csak esperesek r. rsz. 387.

Decemberi Reláció.

- XVI. Reláció: Főesperesi látogatásról szóló jelentés. (Csak esp. r. rsz. 388.) Minden egyes Reláció nyomtatvány ára rendes viszonyok között 6 fillér, most azonban, a papir, nyersanyag és munka-

bér emelése folytán 8 fillérré kellett emelnünk.

Különféle egyházi nyomtatványok:

- Matricula Baptisatorum. Bel és külv. rsz. 389 b. és 389 k.
 Matricula Coniurandi. rsz. 390
 Matricula Copulatorum. rsz. 391.
 Eljegyzési anyakönyv. (Liber Sponsalium.) (Magyar ny.) rsz. 392.
 Matricula Conversorum. rsz. 393.
 Matricula Apostatorum. rsz. 394.
 Matricula Defunctorum. rsz. 395.
 Matricula Mixta Matrimonia. rsz. 396.
 A csupán polgári házasságot kötött anyakönyve. rsz. 397.
 Ügyviteli napló. 1 old. 10 tétel.) rsz. 398.
 Fennit nyomtatványoknak ive 12 fillér.
 Extractum Baptisat. drb. 6 fill. rsz. 399.
 Extr. Copulatorum. drb. 6 fill. rsz. 400.
 Extr. Defunctorum. drb. 6 fill. rsz. 402.
 Bérleti lap. 100. drb. 1.60 f. rsz. 402.
 Hirdetési bizonyítvány. drb. 2 f. rsz. 403.
 Idegen jegyesekről szóló értesítvény. drbja. 2 fillér. rsz. 404.
 Kötelezvény. (Kisebb tökérről.) (3 f.) 405.
 Kötelezvény. (Bekebelezésre.) (3 f.) 406.
 Szt. mise után végzendő ima. (10 f.) 407.
 Háziáldás, a ház és családnak Jakab apostol szerint való lelki megáldás. 38×51 cm. nagyságú tablau, a Fájdalmas Szűz és sok Szentek képeivel ellátva. Fekete nyomásban. (Színezve 2 kor.-val drágább.) ára: példányonként 60 f.
 Pecsétnyomó rézből, 4—6 kor.

Kaphatók: a Püsp. Lyc. Könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

<p>Megjelent!</p> <p>Háború az Argonnekben</p> <p>írta Kellermann Bernád.</p> <p>„Az Alagut” világhírű szerzőjének meg- rászó érdekességu könyve ez, mely az egész világháború legnehezebb és leg- borzasztalmasabb harcainak leírását nyújtja.</p> <p>Ára 3 korona.</p>	<p>Megjelent!</p> <p>A meghóhant és felszabatított Erdély</p> <p>írta Piliis Lajos.</p> <p>A népszerű haditudosító a román háború kérdete óta járta Erdély harctereit és pá- ratlan érdekességu fejezetekben írja le ezen hadjáratot.</p> <p>Ára 4 kor.</p>
---	--

Megrendelhető: a Püsp. Lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

Fényképészeli cikkek!
gyári árban kaphatók!

Schäser Ferencz
 o könyvkereskedésében Gyulafehérvárt. o

FLEMMICH A. FIAI

sima és mintázott selyemszövetek meckanikai szövődéje

WIEN, Alapított 1838. **GYÁR:**
 VI., Webgasse 43. 600 alkalmazott. Römerstadt, Mähren.

Készítmények:

templom-, zászló- és kárpitszövetek

minden stílusban, valamint

KÉSZ MISERUHÁK

dus választékban, mindenféle és ókeresztény formában is.

Eladás közvetlen a gyárból a legolcsóbb árban történik

Miseruhák javítása elvállaltatik. Költségajánlat díjmentes.

Megbízható kath. cég!

A pécsi országos kiállítás
 arany éremmel kitüntetve.

Ruzsinszky Béla
 oltárépítő
 PECS, Tábort-utca 4. sz.

Géperőre berendezett műinté-
 zetében ocsón készit bemutat-
 tott rajzok szerint oltárt, szó-
 széket, padokat stb. Szállit tel-
 jes templomberendezést és el-
 vállal régi oltár és szószék
 aranyozását és szob-
 rok színezését.